

Naš List

Neodvisno politično glasilo za Slovence

Izhaja vsak torek in petek: ako je ta dan praznik, pa dan poprej. Velja za celo leto 8 K, za pol leta 4 K, za četrt leta 2 K. — Naročnina se plačuje vnaprej, na naročbe brez istovrstne vposiane naročnine se ne ozira. — Posamezne številke po trafikah po 10 v. Pošilja se tudi „Slov. Gospodinja“ posebej.

Z mesečno prilogo
Slovenska Gospodinja

Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Uredništvo „Našega Lista“ v Ljubljani. Rokopisi se ne vračajo. — Upravištvu je v Kamniku, kamor naj se izvoli pošiljati naročnino in reklamacije. — Oglasi se računajo tristoletna petit-vrsta po 12, 10 in 8 vin. za 1., 2. oz. 3. krat. za večkrat izdatno znižane cene.

Vsebina: Naj obstruirajo volilno reformo? — Naš položaj, učiteljstvo in nova stranka. — Koroško: Shod zaupnikov v Celovcu. — Kranjsko: Slava dežel-nemu odboru! Razno. — Socialno gibanje. — Gospo-darstvo.

Podlistek: Zena in socializem.

Naj obstruirajo volilno reformo?

Že desetletja ni razburila kaka stvar slovenskih političnih duhov tako zelo, kakor volilna reforma, o kateri je razpravljala odsek. Stojita si nasproti dva tabora: pro in kontra. V teh dveh besedah je izražen ves boj.

Boj za splošno in enako volilno pravico je začel bojevati angleški liberalizem, katerega najodličnejši reprezentant je bil John Stuart Mill. V Nemčiji je osnoval tak volilni red Bismarck sam, v Avstriji so vodili tak boj na desetletja socialni demokratje. To je bila edina stranka, ki se je pri nas z vso doslednostjo in odločnostjo bojevala za volilno preobnovo. Uspeh njenega boja je bila tudi Badenijeva V. kurija s svojimi 72 poslanci.

Bojevanje za splošno in enako volilno pravico pa bi ostalo še dolgo brez uspeha, da ni sam cesar povedal, da brez tega ni mogoče več živeti. Kako je prišel do tega prepričanja, je znano: ogrski grofje, ki so se opirali na privilegije, so zrastle kroni v budapeštanski zbornici čez glavo. Da vrže samovoljo magnatov, ki so znali zagosti dinastiji tak njene stebre omajajoči ples, je posegel vladar po edinem sredstvu: opreti se rajši na ljudstvo kakor na nekaj grofov in baronov.

To je vsa primitivna analiza procesa v cesarjevem prepričanju. Ali ravno vsled svoje priprosti je bila tem očitnejša in tembolj prepričevalna.

Žena in socializem.

Spisal Avguštín Bebel.

Žena v preteklosti.

(Dalje)

Že prej se je omenjalo, da je bila pravica prve noči le ostanek običaja, ki je v zvezi s časom materinega prava, kjer so bile vse žene zakonske žene vseh mož ene družine. Ko je izginila stara rodbinska organizacija, se je vzdržal običaj, da se je udajala nevesta v poročni noči možem celega člena. Ali ta pravica se je s časom omejila in prešla samo na gospodarja ali pa svečenika, kot izvršitelja verskega dejanja. Fevdalni gospodar je prevzel to pravo kot moč, ki so ji pripadale vse osebe njegovega zemljišča. Posluževal se je je, če je le hotel in opustil jo proti odškodnini v denarju ali v naravnih pridelkih.

Sugenheim¹ pravi, da izvira jus primae noctis kot pravica talnega gospodarja odtod, da je dal svoje dovoljenje k ženitvi. Iz tega prava je izviralo v Béarnu, da so bili prvorojeni otroci zakona, v katerem se je izvrševal ta jus primae noctis, prostega stanu. Pozneje so to pravo navadno nadomestili z davkom. Najtrdo-

Bivši ministerski predsednik baron Gauč je postal iz nasprotnika volilne reforme njeni prepričevalni branitelj. Padel je, ker je Poljakom znižal število mandatov. Njegov naslednik princ Hohenlohe je delal nekaj časa na izpremabah Gaučevega reda, dokler ni padel v boj z ogrskim ministerskim predsednikom Weckerlem. Na krmilu kabineta stoji zdaj baron Beck; pod vsemi tremi predsedniki pa si je ohranil svoje mesto duša volilne reforme Bylandt, minister za notranje zadeve.

Vsi ti imenovani možje so stali pri snovanju svojih načrtov v zvezi in dogovoru z vsemi poslanci, tako tudi z jugoslovanskimi, ki jim predseduje dr. Šusteršič. Vsakdo imenovan se je pogajal i s slovenskimi poslanci, ali pri tem so prišli samo klerikalci do besede, ker naših liberalnih ni bilo dobiti na Dunaju niti pred oči! Liberalci se za volilno reformo sploh menili niso, ker so mislili, da iz tega itak ničesar ne bo. Dr. Tavčar, notar Plantan in dr. Ferjančič (Oskar Gabršček ne pride v poštev, ker je itak vedno odsoten), ako so poštene možje, morajo odkrito pripoznati, da se dotlej, dokler niso zvedeli, kaj je dr. Šusteršič že dosegel, niti gani niso. Dr. Šusteršič je spravil vsa kolesa do gibanja in si vedel vezati vladno in druge poslance za svoje načrte, napredni poslanci pa dotlej niso ničesar storili. Šele ko je bilo prepozno in so zaznali, kako imenitno jih je prekosil njih nasprotnik, so zagnali hrup in vrišč po svojih glasilih. Prej načelni nasprotniki volilne reforme so se prelevili v najradikalnejše zagovornike splošne in enake volilne pravice, ker so rabili ta korak, če so se hoteli boriti proti dr. Šusteršiču. Da se jim ne gre za enako volilno pravico in za pravice slovenskega ljudstva, so dokazali s tem, da niso ničesar prej storili, preden niso zvedeli, kake izgube zade-

vratneje so držali na tem, kakor trdi Sugenheim, škofje v Amieniu na Francoskem, in sicer v početku petnajstega stoletja. Na Škotskem je proglasil kralj Malcolm III. koncem enajstega stoletja, da se mora mesto te pravice plačevati davek. Na Nemškem je obstajalo to pravo dalj časa. Po kroniki švabskega samostana Adelberga iz leta 1496 so zamogli odkupiti tlačani v Börtlingu to pravico, s tem da so dali za ženinin običajni kos soli, za nevesto 1 funt 7 šilingov v denarju ali pa ponev, veliko tako, „da je sedla nevesta lahko z zadnjico v njo“. Po drugod so morale dati neveste talnemu gospodarju kot odkupnino toliko sira ali surovega masla, „kot je bila debela in težka njena zadnjica“. Na drugih krajih zopet ličen korduvanski stol „ki so ga lahko z njo popolnoma napolnile.“²

Kakor poroča bavarski višji apelacijski sodni svetnik Velš, je obstajala dolžnost odkupne pravice prve noči še v zadnjem stoletju na Bavarskem (o zemljiščnih bremenih kmetij s posebnim ozirom na Bavarsko, Virtembersko, Badensko, Hesensko, Prusko in Avstrijo. Landshut 1848.) Dalje poroča Engels, da se je vzdržala

² Memminger, Stälin in drugi: Popis virtemberskih uradov. zvez. 20. (Višji urad Goppingen.)

nejo njih stranko vsled Šusteršičevih uspehov, ki so jih imeli njegovi dogovori z vlado.

Naš dunajski sotrudnik je imel večkrat priliko, govoriti s tem ali onim češkim poslancem, ali vsi so vedno dejali, da naših naprednih poslancev drugače nego navidezno niti ne poznajo. Zdaj seveda, ker so naši liberalci mnogo in v gotovem oziru največ krivi, da je izpadla vsled dr. Šusteršičevega prizadevanja volilna reforma za Slovence na tak način, kriče nad — češkimi poslanci! Kriče nad Šusteršičem, ker je Šusteršič delal za svojo stranko in oni vsled gole lenobe niso! Kriče nad vlado, ker ni ustregla njih želji, iz enostavnega vzroka, ker niti znala ni, kaj hoče ta četvorica poslancev. Ako jih ni klicala vlada na dogovor, ker morda zbog njih majhnega števila ni smatrala tega potrebnim, naj so se oglasili sami za besedo — ne šele potem, ko je dosegel Šusteršič razdelitev slovenskih mandatov, kakor si je sam želel.

Dr. Šusteršičeva trditev, da ni delal edino le za to, da dobi njegova stranka od volilne reforme čim največ, je popolnoma jalova. Ni treba, da pozna že kdo njega osebno поблиže; zadostuje, če opazujemo sredstva, s katerimi se bori on za se in za svojo stranko, in priti moramo do prepričanja, da je delal on le za kranjske klerikalne mandate, vse drugo pa zapostavljal. Seveda je storil on kot izboren diplomat in prebrisan politik vse, kar je v človeških močeh, da odvrne ta sum od sebe. Šlo je to, dokler je obstajalo njegovo delovanje v zakulisnem pogajanju z Gaučem, Hohenlohem in Bylandtom, ali ko so se pokazali rezultati tega njegovega dela pred javnostjo, je izključen vsak dvom. Niti dokazov ne potrebujemo: Dr. Šusteršiča poznamo predobro. Seveda bi si stekla liberalna stranka velikih zaslug in veliko primerneje bi bilo za njen boj proti svojemu nasprotniku, da

pri Valiserjih in Skotih pravica prve noči ves srednji vek, samo da ni izvajal iste pri nadaljnjem obstoju gentilske organizacije, talni gospodar ali njegov zastopnik, nego predstojnik členstva, kot zadnji zastopnik prejšnjih skupnih zakonskih mož, če se ta pravica ni odkupila.

Torej ne more biti nobenega dvoma, da ni obstajala takozvana pravica prve noči samo v srednjem veku, in igrala svojo vlogo v kodeksu fevdalnega prava. V Poljski so si jemali plemenitaši pravico onečastiti vsako devojko, ki jim je ugajala, in naložili dotičnemu sto udarcev s palico, ki se je pritožil. Da je na deželi žrtvovanje deviške časti talnemu gospodarju ali njegovim uradnikom kot nekaj samoobsebi umljivega, ni samo običaj, ki je veljal na Nemškem — in sicer v večji meri kot se navadno misli, — nego zelo pogostoma i v vzhodni in južnovzhodni Evropi, kot zatrjujejo to poznavalci dotičnih dežel.

V fevdalnem času je bilo sklepanje zakonov v interesu talnega gospodarja, ker so prišli iz teh zakonov izšli otroci njemu naproti v isto podložno razmerje kot stariši, njegove delavske moči so se pomnožile in povečali s tem njegovi dohodki. Zato so pospeševali duhovni in posvetni talni gospodarji sklepanje zakonov svojih

¹ Zgodovina opuščenja tlačanstva in robstva v Evropi do srede 19. stoletja. Peterburg 1861.

bi se potrudila ter zbrala in predložila slovenski javnosti gradivo, ki bi izpričevalo, kako je delal njih premeteni protivnik, ne za ljudstvo, ne za narod, ampak za svojo osebno korist. S tem da raste namreč moč klerikalne stranke, raste tudi osebna dr. Šusteršičeva korist.

Naenkrat pa se je pojavil proti vsemu pričakovanju velik vihar proti tej volilni reformi. Mnogo po zaslugi pisanja v liberalnih listih. V raznih krajih Štajerske se je dvignil odločni glas proti volilni reformi; zaupni shod v Celovcu je pod predsedstvom duhovnika v naj-
oistrejših besedah obsojal načrt sam in posebej še dr. Šusteršiča kot neposrednega in glavnega povzročitelja, da je izpadel načrt v taki obliki. Za Mariborom in Celovcem pride še Celje. Gorica je precej indiferentna, v Trstu so precej zadovoljni z načrtom. Oglasile so se razne občine proti volilni reformi. V obče se nagibajo obmejni kraji vsi proti reformi. Popolnoma naravno: oni so pri vsem najbolj oškodovani. Na škodo obmejnih krajev se je utrdila klerikalna na Kranjskem — ali tudi tu samo do gotove mere.

Bistveno je popolnoma zgrešeno, da ne zahtevati od poslancev, naj obstruirajo reformo. Vsi protesti so prišli prepozno. Taktično pa bi se dalo morda zagovarjati to zahtevo, ako bi bilo upati, da je s tem nam kaj pomagano.

(Konec prih.)

Naš položaj, učiteljstvo in nova stranka.

(Iz kroga slovenskih učiteljev.)

(Dalje.)

Ali je res klerikalizem tako črn in nevaren kakor ga slika naš liberalizem? Oglejmo si ga nekoliko bližje! Znano je, da pomeni latinska beseda „clerus“ v slovenščini duhovščina, ali učečo cerkev. Oni se zavedajo svoje moči. Vsak duhoven mora priseči svojemu škofu neomejeno pokorščino v dušnih in posvetnih zadevah, preden je posvečen v duhovnika. S tem postane duhoven orodje svojega škofa, s katerim ravna poljubno, po svojem prepričanju in vesti. Prvo in poglavitno delo in namen vsakega škofa in duhovščine je dušno pastirstvo. A poleg tega se mora boriti duhovščina tudi za svoj obstanek. Oni so prav taki navadni ljudje kot mi, slabostim podvrženi kot vsi drugi. Da se pripeti tudi med njimi premnogokrat kaka nerodnost, je samoobsebi umljivo; kateri človek je popolen, čist in brez greha? S tega stališča sodeč, se nam zdi jako neumno, nespametno in tudi premnogokrat zelo škodljivo, da je liberalno časopisje skoraj neprestano barvalo v temni luči, na obrekljiv, sirov in lažnjiv način dejanja raznih duhovnikov po časopisju.

Mnogo tega bi se dalo zamolčati, pregledati, potrpeti, ali če je že zadeva prehuda, preakutna ali celo škodljiva, povedalo naj bi se to

v milem, poučnem in odgojevalnem glasu, ne pa na sirov, robat, očiten, škodoželjen in žaljiv način. Kakšen pomen ima, napadati koga na podoben način v javnosti; opravičeno ali neopravičeno, ve le tisti, ki je imel čast biti napaden. Tak postane zanesljivo zagrizen nasprotnik dotičnega javnega časopisa, porabil bo dosledno vsa sredstva, da bi ga odstranil, uničil ali vsaj zabranil. Zlasti na Kranjskem je prav malo duhovnikov, ki bi že ne bili napadeni na podoben način od liberalnega časopisja.

Ali je potem kaj čudnega, da je naša duhovščina sistematično s škofom vred preganjala, odsvetovala in celo prepovedala svojim vernim čitati take liste? Pa tudi klerikalno časopisje ni bilo nič boljše, če ne še slabše od liberalnega. Klerikalizem, kot ud učeče cerkve bi moral dati lep vzgled v zmernosti, potrpljenju, ljubezni, spoštovanju, pravico- in resnicoljubnosti, ne pa ravnati se po liberalnem geslu: zob za zob. Zavijanje, obrekovanje, pohujšanje, lažnjivost in osebni napadi klerikalizma presegajo vse meje ter so vsake in popolne obsodbe vredni.

Krivi sta obe stranki, a glavni povod k temu je dajalo vedno liberalno časopisje. V novejšem času piše to nekoliko zmernejše in previdnejše, kar je jako hvalevredno, a prepozno je že, politični voz drvi navzdol, prav težko se bo poravnalo, kar se je v strasti in nepredvidnosti zgrešilo.

Naša duhovščina je iz naroda in dela mnogo za narod, seveda v svoj prid in na povelje od zgoraj. Klerikalizem bi gotovo odnehal v marsičem, ako bi se tega in vere ne napadalo na tako sirov, lažnjiv, obrekljiv in nesposoben način. Iz ljubezni do naroda in skupnega delovanja zoper sovražnike je treba v tem oziru kreniti na drugo pot. Res je smer klerikalizma internacionalna, a tega si ne upa kazati v javnosti, dela se narodnega, da bi ne izgubil narodnega zaupanja. Skuša in se trudi z raznimi organizacijami urediti socialne razmere za napredek in prospeh narodne blaginje, kar je hvalevredno, žal, da ima pri tem strankarske namene, namreč, podjarmiti narod in napraviti ga odvisnega radi nadvlade.

Tudi razvitju šolstva ni prijazen, mrzi pravi napredek, šolo in učiteljstvo, ker mu je svobodna šola, svobodno učiteljstvo in svobodni izobražen narod na poti za dosego svojega namena — za narodno nadvlado. Dr. Šusteršič je povedal javno, da je sedanja šola prokletstvo za naš narod, da so šole palače med raztrganimi kmetскими bajtami, z namenom, da bi ljudstvo ne imelo zaupanja v sedanje šole in učiteljstvo in jih pričeli sovražiti. Klerikalizem zavira kjer le more razvitek šolstva kot predrag šport, s tem namenom ovira tudi regulacijo učiteljskih plač, ker mrzi iz dna duše svobodno sedanjo šolo. Kljub vsemu temu vidimo in opazujemo, da se zidajo, razširjajo in prevredujejo leto za letom

so se naseljevali kot obrtniki, ker se je videlo v njih neprijetne konkurente. Pripomočki zoper naseljenje so se vedno množili. Visoke naselbinske pristojbine, drage mojstrske skušnje, omejitve obrti na gotovo število mojstrov in pomagacev je primoralo tisoče k nesamostojnosti, izvenzakonskemu življenju in k postopanju. In ko je tekom šestnajstega stoletja — iz pozneje navedenih vzrokov — izginilo blagostanje mest in pričel njih propad, so se radi omejenih naziranj časa še veliko bolj množile ovire za naselje in osamosvojitve. Drugi vzroki so delovali ravnotako demoralizujoče.

Tiranstvo talnih gospodarjev se je stopnjevalo od desetletja do desetletja, tako da je veliko podložnikov rajši menjalo svoje žalostno življenje z onim berača, postopača ali razbojnika, kar so pospeševali veliki gozdi in slabo stanje prometnih potov. Ali pa so postali vsled vednih vojnih preprirov najemniki, ki so se prodajali tja, kjer je bila najemnina in plen najboljši. Nastal je mnogoštevilni možki in ženski proletarijat ničvrednejšev, ki je postal deželna nadloga.

Cerkev je pošteno pripomogla k splošni pokvarjenosti. Če je ležal glavni vzrok k pospeševanju spolne razuzdanosti v celibatskem stanju

nove šole, da učiteljstvo z žilavo vztrajnostjo kljub velikemu pomanjkanju poučuje uspešno v splošno zadovoljnost.

Iz tega razvidimo, da narod sam želi mnogo šol, želi biti izobražen in omikan, ker zahteva to tok časa in klerikalizem nima moči zastaviti in ovirati tega toka. Razvidno je tudi iz tega, da ni klerikalizem taka huda pošast kakor ga slika naš liberalizem. On je na videz naroden, napreden in za omiko vnet, ker ga sam narod sili k temu. Ako bi znala nova struja ta narodni naravni nagib upoštevati, preobrnilo bi se tekom časa zanesljivo na boljše, klerikalizem bi moral odnehati od svojih namer, ker ne bi imel dovolj povoda in vzrokov staviti daljnih ovir. Ako je ta res vnet za narodni blagor, napredek in razvoj kakor vedno trdi, bo pozdravil z veseljem vse delavne moči na tem polju, ako se pustijo verske homatije in duhovščina kolikor je opravičeno in mogoče na miru. Nasproten je bil do sedaj v radikalni meri radi zveze liberalcev z Nemci; če hoče biti dosleden, mora biti tudi v bodoče nasproten vsaki taki zvezi, in poleg tega tudi radikalno nasproten ponemčevalnemu sistemu in za boj narodnih pravic.

Ne zahtevamo, da bi se spojili do sedaj bojujoči se stranki v eno celoto, to bi bilo pretirano in je nemogoče, zahtevamo in želimo pa, da bi se zedinili obe stranki po zgledu naših narodnih sovražnikov saj v glavnih zadevah tem nasproti. Stranke naj bodo, ker vsaka opozicija je celo potrebna, tudi boj naj ostane v bodoče, ali ta naj bo pošten, odkrit, plemenit in z dobrim namenom, zoper sovražnike pa radikalen, neizprosni, dosleden in trajen do končne popolne zmage. Kdor se protivi tem načelom, ni naše gore list, marveč izdajica svojega rodu in narodni nasprotnik.

(Dalje prih.)

Koroško.

Shod zaupnikov v Celovcu.

Rezolucije, ki smo jih objavili v zadnji številki, so bile sprejete na tem shodu. Navzoči so bili najodličnejši zastopniki koroških Slovencev, kakor slovenski župani Št. Jakoba, iz Škocijana, mnogo duhovnikov, kakor monsinjer Podgorec, kanonik Dobrovec, župnik Ražun itd. Važnost tega shoda za bodoče politično delovanje koroških Slovencev je povdarjal tudi predsednik zborovanja, dr. Brejce, v svojem nagovoru na prisotnike. Nato je podal v skoro enournem govoru vestno poročilo o razvoju vprašanja, ki je potisnilo v trenutku vse drugo v stran, o volilni reformi.

Prvotno je dala vlada sama od sebe na Koroškem Slovincem dva mandata. Kasneje se je udala Nemcem, ali že okrog božiča je zopet obljubila dvoje slovenskih mandatov, po novem letu pa se je defini-

duhovščine, je pripomogel k temu mnogo neprestani stik z Italijo in Rimom.

Rim ni bil tedaj samo glavno mesto krščanstva, kot prestolnica papeža, postal je tudi, zvest svoji preteklosti v času poganskih cesarjev, novi Babel, evropska visoka šola nenravnosti in papežki dvor njen najintimnejši sedež. Pri svojem razpadu je zapustila rimska država krščanski vse svoje pregrehe. Te so bile v Italiji posebno negovane in prodirale od tam na Nemško, posebno pospeševane od vednih stikov nemške duhovščine z Rimom. Neobičajno mnogoštevilna duhovščina, ki je obstojala večidel iz samih krepkih mož, katerih spolne potrebe so se višale radi lenega in razkošnega življenja do skrajnosti, in ki so bili radi primoranega celibata navezani na nezakonito zadostitev spolne potrebe ali pa nenaravna pota — vse to je veliko pripomoglo k nenravnosti v vseh krogih družbe. Ta duhovščina je postala za moralo ženskega spola v mestih in vaseh kugi enaka nevarnost. Samostani menihov in nun — njih števila so štela na legije — so se razločevali neredkokdaj le po tem od javnih hiš, da je bilo v njih življenje še bolj divje in razuzdano, in so mnogoštevilna hudodelstva, posebno umore otrok, velike laže prikrili, ker so sodnijske

podložnikov. Drugačno pa je postalo razmerje za cerkev, če je imela upanje, da dobi zemljišča radi združnih zakonov v cerkveno posest. To se je tikalo navadno nižjih prostih ljudi, katerih stanje je postajalo radi že navedenih razlogov vedno nestalnejše in so, verskemu prigovarjanju in predsodkom sledeč, prepuščali svoja posestva cerkvi, sami pa iskali za samostanskimi zidovi varstvo in mir. Drugi so se zopet zatekali s tem, da so plačevali gotove davke v cerkveno varstvo. Navadno jih je zadela s tem ista usoda, katerej so hoteli njih predniki uteči: prišli so namreč polagoma v popolno odvisnost od cerkve, ali pa so jih napravili samostanskim hlapcem.

Mesta, ki so krepko procvitala sem izza 11. stoletja, so imela mnogo interesa na tem, podpirati množenje prebivalstva s tem, da so kolikor mogoče olajšavali naseljenje v mesto prišedših in sklepanje zakonov. Bila so posebno zavetišča za one prebivalce iz dežele, ki so se hoteli odtegniti neznosnim razmeram, zavetišča pobeglim tlačanom in robom. Ali pozneje so se spremenile razmere. Kakor hitro so dosegla mesta moč in je obstojalo dovolj organiziranega obrčniškega stanu, so naraščale sovražnosti proti novodošlim, navadno obubožanim kmetom, ki

tivno odločila za samo enega, a še ta je malo siguren, kakor je zahteval pač nemško-nacionalni načrt poslancev Dobernika in Lemiša.

32 shodov so priredili tedaj koroški Slovenci kot protest proti temu. Čas je bil tedaj in prilika, da se pokažejo s Korošci vse politične stranke na Slovenskem solidarne, a se nihče ni ganil — tedaj ko je bil čas in še ni bilo prepozno!

Koroški deputaciji, ko je prišla na Dunaj, se je obetala povsodi pomoč: Slovenci, Poljaki, Čehi in kršč. socialisti. Celo minister Bylandt je bil prepričan, da se godi Korošcem krivica. Ker pa niso ostali kršč. socialisti mož beseda, so bili Korošci v odseku preglašovani. Za Plojev tozadevni predlog je glasovalo (da se jim da dvoje mandatov) 19 poslancev, proti pa 26.

Ko je prišel do razprave nemški mandat na Kranjskem, so Korošci za trdno upali, da jim izvojujejo Slovenci kot v zameno za ta nemški mandat v srcu Slovenije kot nadomestilo drugi slovenski mandat na Koroškem. Pri pogajanju zaradi kočevskega mandata se je izjavil dr. Šusteršič napram nemškemu poslancu Wastianu, da naj se da za kočevski mandat nov slovenski volilni okraj na Štajerskem. Hipoma odpošlje dr. Breje zvedevši te besede, sledeči brzojav dr. Šusteršiču in dr. Ploju:

„Kompenzacija za Kočevje more biti le drugi slovenski mandat na Koroškem. Nujno prosimo, da vsak drugi kompromis brezpogojno odklonite. Naj se sklepanje glede Koroške reasumira.“

Dr. Šusteršič je dejal po prejemu tega poročila v odseku, da zahteva za kočevski nov štajerski ali koroški mandat. Dr. Breje, ki je vodil vsa pogajanja za Korošce s slovenskimi poslanci, pošlje, ko je videl, da se slovenski poslanci prav nič ne potegujejo za Korošce, sledeči brzojav na Dunaj:

„Terjajte še v zadnjem hipu pravice za nas in ne odnehajte za nobeno ceno. Naj se pomnoži število mandatov na Koroškem na enajst in ta novi mandat naj bo kompenzacija za 19. laški mandat. Med našim ljudstvom strašno vre in pripravlja se brezobzirna nevihta.“

Ta poziv pa je ostal prav tako brez uspeha, kakor vse prejšnje prizadevanje Korošcev.

Jako zanimiva so bila izvajanja duhovnika in monsinjora Podgorca. Stavil je tudi on zadnjič priobčene resolucije. Navajamo naj vsaj tisti del njegovega govora, kjer se je pečal z vprašanjem, kaj naj store koroški Slovenci v bodoče. Dejal je med drugim:

Obračajmo ves pozor na notranjo organizacijo! Mi smo preveč le govorili o svojih pravicah. Vsaka pravica na svetu se je morala priboriti in vsaka je imela svoje nasprotnike, ki jih je bilo treba premagati. In vsaka pravica, bodisi pravica posameznika, bodisi pravica naroda, mora imeti branitelja, ki jo neprestano

posle le oni izvrševali v samostanih, ki so stali sami na vrhuncu te propalosti. Velikokrat so se skušali obraniti kmetje zapeljavanja svojih žen in hčera od strani duhovnika le na ta način, da so vzeli le takega dušnega pastirja, ki se je zavezal vzeti k sebi priležnico. Okolnost, ki je dala nekemu škofu iz Kostnice povod, da je naložil v svoji škofiji davek na — priležnice!

Ti položaji pa nikakor niso nastopili pri propadanju srednjega veka, začeli so že zgodaj in dajali vedno povod k tožbam in raznim naredbam. Tako je razglasil Karl Veliki l. 802, sledeče: „Ženske samostane se mora strogo nadzorovati, nune se ne smejo okolu potikati, ampak se morajo z največjo pridnostjo držati doma, tudi ne smejo živeti med seboj v prepiru in neslogi, in v nobeni stvari biti neposlušne svojim predstojnicam. Kjer pa so postavljene pod samostanske predpise, se imajo teh tudi držati. Nimajo služiti ne spolnemu uživanju, ne pijančevanju ne lakomnosti, ampak živeti morajo na vse načine pravično in zmerno. Tudi ne sme prestopiti možki samostana, kot samo k maši in potem mora takoj oditi.“ In določilo iz leta 869 ukazuje: „Če imajo duhovniki po več žen, ali prelivajo kri kristjanov ali poganov,

podpira. Pravica ni le neka mirna misel, pravica je živa moč. Zato si pravico upodabljamo v eni roki s tehtnico, v drugi meč, s katerim jo brani. Meč brez tehtnice je surova sila, tehtnica brez meča je le onemoglost.

Obojega je treba, in pravno stanje bo tam najboljše, kjer največja spretnost nosi tehtnico, in enaka odločnost brani, kar je prav. Pravica vzraste iz dela, iz dela posameznikov, iz delovanja vsega ljudstva. Vsakateri posameznik, ki brani pravico, in vsakateri narod, ki brani svoje, uresničuje misel pravičnosti na svetu. In razmere niso povsod enake: življenje enega je boj, življenje drugega mir, bodisi naroda, bodisi posameznika. In vse to se menja. En narod živi v najglobljem miru, ko ga strel topov zbudi iz sanj, za rodom, ki je užival mir, pride drugi, ki si mora svoj mir priboriti. Nekdo mora delati, nekdo trpeti, če se naj kdo veseli miru in pravice. Mir brez boja in užitek brez dela se je našel le v raj, zgodovina nas pa uči drugo: „Mir in uživanje pravice sta vsikdar bila le sad neprestanega napornega dela“ (Ihering). Ni res, da bi se doslej bilo pri nas za ljudske pravice ne bilo delalo, imeli smo premalo moči. Zdaj pa je nastal položaj, ki ga ne moremo trpeti. Ta bojni položaj tirja od nas, da napnemo vse sile, in da ne mirujemo, predno se odpravi vnebovpijoča krivica.

(Konec prih.)

Kranjsko.

Slava deželnemu odboru!

(Piše F. L.)

III.

Imeli smo mnogo prilike, govoriti z ljudmi, ki so čitali članke o deželni blaznici, ki jih je priobčeval pred nekaj tedni Naš List. Majali so z glavami in niso mogli verjeti, da so popisane stvari sploh mogoče. Ali mi vemo, da bi se še mnogo bolj čudili, kajti ni samo to gola istina, kar je bilo pisano na tem mestu: mnogo podrobnosti se odteza še vedno slovenski javnosti.

Ogorčenje tistih, ki so se poučili iz naših člankov o škandaloznih razmerah v deželni blaznici, ki so se in se vrše vse z vednostjo in voljo slavnega kranjskega deželnega odbora, je splošno in da se stvar ne pozabi in spravi s sveta, za to hočemo vestno skrbeti.

Nesrečniki v blaznici ginejo počasi na kronični lakoti, čemur se ni čuditi, če jim manjka do eksistenčnega minimuma po 50% beljakovine, 11% ogljenčevih vodikov in samo 83% maščobe. To je vendar neznosen škandal, kot posledica tiste znane večne Bleiweisove vojske za prižgano juho in žlico prikuhe!

Še lepše je seveda, da lahko opravlja v javnem zavodu mesto zdravnika ne samo lajik,

ali pa kršijo kanonske predpise, naj se jih oropa duhovstva, ker so slabši kot posvetnjaki! Dejstvo, da je bilo v tistem času prepovedano duhovnikom imeti več žen, govori za to, da zakon z večimi ženami še v devetem stoletju nikakor ni bil redek slučaj in res niso obstajali zakoni, ki bi to prepovedovali.

Da, še pozneje, za časa srednjeveških pevcev, v dvanajstem in trinajstem stoletju se je zdelo mnogoterim mnogoženstvo nekaj popolnoma samoobsebi umljivega. Tako se glasi n. pr. v pesmi Albrehta iz Johansdorfa v njegovi zbirki „Minnegesangs Frühling“:

waere ez niht unstaete
der zwein wiben wolte sîn für eigen jehen
bei diu tougenliche? sprechet, herze, wurre es iht?
(man sol ez den man erlouben und den vrouwen niht.)

(Bi li ne bilo napačno, da bi hotel imeti dve ženi za se pri njih čednostih? govorite gospod, ali bi ne bilo? Dovolj naj se možu, a ženi ne.)

Odkritosrčnost, s katero se razlaga kot nekaj povsem samoumevnega ta dvojna pravica, kakoršen je ravno spol, odgovarja nazorom, kot veljajo še danes.

(Dalje prih.)

¹ Zbirka Karla Lachmana in Morica Haupt. Lipsko. 1857. S. Hirzel.

ampak bolnik: in da se pokaže nadzorstvo zavoda, ki je v rokah deželnega odbora, še v bolj kričeči luči: službo zdravnika opravlja v javnem zavodu blaznik, dela vizite, ordinira strupe, šiva rane, dela obveze, piše bolezenske popise, izolira, kogar hoče i. t. d.!

Takih razmer ne najdemo niti v Turčiji, niti v Aziji. Ali še lepše je, da je izrabljaj neki seksualno perverzen bolnik otroke iz sosednih vasi v svoje nečedne namene! Leta in leta so imeli ti otroci vstop v zavod k temu človeku; tega človeka, ki se je popolnoma prosto gibal, so pri svojih činih tudi večkrat zalotili kmetje na vasi! Dobili so ga z deco v takih situacijah, da ni bilo niti dvoma, kaj je počenjal z njimi.

Da se je vršilo vse to pred očmi blaznice, javnega zavoda za umobolne, se je zdelo izpočetka tudi nam nekaj povsem nemogoče. Danes je seveda vse to po zopetnih informacijah dokazano. Dokazuje pa tudi deželni odbor sam: na članke, izišle v Našem Listu, ki so razkrinkali vse ondodne razmere, se deželni odbor niti ganil ni, ker je vedel, da z vsakim korakom pade sam.

Vzlic temu se pomišlja slavní odbor — grof Barbo, dr. Tavčar, Peter Graselli, Fr. Povše in glavar Detela — le še trenotek, kaj je njegova prokleta dolžnost. Je mogoče, da bi ostala kje drugje na svetu samo še en dan na svojih mestih taka dva zdravnika, kakor sta dr. Bleiweis in dr. Divjak? Kaj pravijo službeni oziri sedaj?

Najmanj, kar moremo zahtevati od slavnega odbora, je to, da ukaže obema zdravnikom aložiti takoj proti nam tožbo. Tu bo dana javnosti prilika, da se sodnijskim potom prepriča o teh neverjetnih nečuvnostih. Ali puščati stvari kar tako, je naravnost sramota za celo kranjsko deželo.

IV.

Iz člankov, izišlih letos v Našem Listu, govorečih pred vsem o deželni bolnici v Ljubljani, o deželni blaznici na Studencu in o znani disciplinarni preiskavi uradnika, ker se je vdeležil manifestacijskega izpreveda za splošno in enako volilno pravico, so spoznali naši čitatelji prav lahko, da meri deželni odbor svojim uradnikom z dvojno mero. Za osebe, ki so mu ljube, stori vse: eden deželnih uradnikov je bil imenovan kontrolorjem v bolnici, službo pa je opravljal pri deželnem knjigovodstvu; pokojni Zor je bil imenovan za blagajniškega kontrolorja, službo pa je opravljal pri uradu deželne užitnine — osebe pa, ki odboru niso ljube, preganja, sumniči, obrekuje, zapostavlja.

To dvojno mero kranjskega deželnega odbora, ki obstoji iz dveh liberalcev: dr. Tavčarja in Petra Grasellija, iz dveh klerikalcev: glavarja Otona pl. Detele in Fran Povšeta ter z bivšim oficirjem grofom Barbo iz nemškega veleposestva, s katerim so imeli kranjski slovenski naprednjaki bratsko zvezo na leta in leta in so vsled tega delali in preganjali, kakor so hoteli — dvojno mero slavnega odbora spoznajo naši čitatelji že iz dejstva, da se krčevito trudi ta odbor ohraniti na umeten način takozvani Bleiweisov ugled, pa naj dela ta Bleiweis vitez Trsteniški še take krivice i svojim najdelavnejšim in najspodobnejšim uradnikom. Da ne spodi — naj se nam oprostí ostrost izraza, ali edino tak je na mestu — omenjenega gospoda v „zasluženi“ pokoj, je naravnost neverjetno. Tako prizanašanje ni vredno javne oblasti. Drugega uspeha ne more imeti, kakor gojiti v deželi korumpiranost, oblast samo pa v poučenih krogih krvavo osmešiti.

Ves moralni nivo odbora v tej zadevi ilustruje še dejstvo, da ve ves svet, kako se člani prav istega odbora v privatnih pogovorih izražajo o sposobnostih in kvaliteti trdokožastega viteza.

Čemu igra torej deželni odbor svojo nevredno ulogo s tako trdovratnostjo, čemu hoče z vsemi silami rešiti, kar bi se že pred 15 leti ne dalo več rešiti. Ako nima vitez Bleiweis sam toliko ponosa, da bi odstopil na neovržna očitanja in dokaze svoje nesposobnosti, ignorance

in drugih takih lastnosti — kakor bi storil vsak drug mož — naj bi si vendar deželni odbor ne nakopal na glavo sumnje, da zastopa proti boljšemu prepričanju grehe enega svojih najnesposobnejših uradnikov in da mu prinaša v svojej čudni zaslepljenosti žrtve, ki vendar ne morejo biti vredne starokopitne misije dr. Bleiweisove.

Krčevito oklepanje stališča, da je dr. Bleiweis potomec ene oficialnih familij slovenskih, pa ni samo nemoderno, ampak je znamenje jako omejenih duševnih sil in vse drugo kot dokaz „dobrega srca“, na katerega se sklicuje zlasti eden odbornikov, in poštenosti, na katero reflektuje gotovo ves odbor.

Slavni deželni odbor kranjski naj se ne zaziblje v prijetne sanje, da bo vsa stvar pri nas zaspala in bo potem dobro. Garantiramo mu, da ne zaspi, in da se ne poizgubi v pesku. Ako se nas tira do skrajnosti in se nam potisne v obupnem boju, ki ga ima vedno boriti manjšina proti večini, ki ima moč in vsled tega dela kar hoče, najskrajnejše orožje v roke, naj se nam ne očita več ostrosti in brezobzirnosti. Ako ne izda boj na domačih tleh, ga prenesemo še drugam: razmere pa se morajo izpremeniti.

Za tem, o čemur smo govorili do sedaj, pridejo takoj še druge stvari na vrsto. Predvsem ostali dež. dobrodelni zavodi in najje to prizadetim gospodom ljubo ali ne. S takim deželnim gospodarstvom, kakor se prakticira sedaj, je treba korenito obračunati, ako so mirni opomini, izšli edino vsled ozirov do stvari, brezuspešni. Deželni odbor se na nas lahko zanese, da izpolnimo svojo dolžnost.

Za deželno bolnico poskrbimo še z drugačnimi dokazi, kakor so gotovi dogodki z deželnim muzejem, s kmetijsko šolo na Grmu, s cestnimi odbori itd. Tudi naj se nihče ne tolaži s plitvim izgovorom, kaj je in kaj še ni zastarelo. Iznebiti se na tak način vsake odgovornosti, je sicer jako ceno in komodno — a veljalo ne bo, kajti znan je rek, ki pravi: jede Schuld rächt sich auf Erden (še na zemlji se maščuje vsaka pregreha.)

V Gorici, koncem julija 1906.

Žrtve in nežrtve. O disciplinarni preiskavi, ki jo vodi baje deželni odbor v blaznici že nad pol leta, ni prav nič čuti. Vprašaj tu, vprašaj tam: nihče ne ve povedati kaj o tem. Preiskava do danes še ni končana in najbrže tudi nikdar ne bo. Doslej pa je terjala že t r o j e žrtve, od katerih sta bila dva izborna strežaja po 15letnem službovanju zapodena iz službe in to iz „službenih ozirov“. Ker se zdi nekaj tacega neverjetnega, smo poskrbeli še za imeni obeh strežajev: Ivan Pišek in Ignacij Fuhrman. Kar sta storila, je bilo to, da sta izpovedala resnico, ki slučajno ni mogla biti ugodna niti za blaznico, še manje za deželni odbor, ki je moralno odgovoren za vse škandalozne razmere v blaznici. Odgovoren v polnem obsegu, kajti znane so bile stvari že dolgo, a storil ni ničesar, ker sta 2 klerikalca ščitila enega, 2 liberalca v odboru pa zopet drugega grešnika. Proti tema dvema gospodoma se ni, da bi nam bilo znano, prav nič postopalo — iz „službenih ozirov“, dasi bi bila obadva na vsakem drugem zavodu katerkoli kulturne države in dežele povsem nemogoča. Svojo je z o p a je znesel deželni odbor nad ubogima strežajema, ki družega razen svoje dolžnosti, nista storila! Sta hotela mar lagati? Ako se je postopalo proti njima iz „službenih ozirov“, ki vendar nista ničesar zakrivila, zakaj se ne postopa proti dr. Bleiweissu in dr. Divjaku? Zakaj se je uničilo revna služabnika, ter ju ubilo materialno in tudi duševno? To vprašanje priporočamo vodstvu socialno demokratične stranke, da stopi z njim na dan, kadar govori zopet dr. Tavčar na njih shodih o svojem „dobrem sreču“, ali pa kak drug demagog o svoji ljubezni do delavstva, in najsi je to narodno ali nenarodno. Žalostno pa je, da smo prišli tako daleč, da se žrtvujejo pošteni lažnjivi osebam — žalostno pa tudi, da je padel celo dr. Tavčar že tako nizko, da mu je otemnel pogled za to, kaj je pošteno in kaj je — nepošteno. T.

Odstop Ivana Hribarja od predsedstva liberalnega odbora je razburil marsikatero duhove. V obče se naglašja, da ni imel nobenega pravega povoda, ampak da je iskal le kako pretvezo, kar naj so nekateri že dalj časa slutili. Treba je nekaj časa počakati, morda nam prinese bližnja prihodnost odgovor na to zagonetko. Čujemo, da je osupnil ta Hribarjev korak, ki ga je v gotovem oziru pozdraviti, tudi razne politične kroge na Balkanu. Eden hrvatskih politikov pa je imenoval ta Hribarjev odstop — Fahnenflucht.

Zopet dokaz, kako vspavajo nemški denarni zavodi osobito „Kranjska hranilnica“ na naše politično in gospodarsko polje. — Nemški nacionalce Wastian je, ko je navajal, koliko plačujejo Nemci davka na Kranjskem, povzdigoval industrijo in davčno moč istih, osobito „Kranjske hranilnice“, češ, mi smo opravičeni, da že z ozirom na to dobimo mandat na Kranjskem. Naš posl. dr. Šusteršič je imenovanega poslanca zavračal s tem, da je denar, naložen v imenovanem zavodu, — slovenski denar, povedal pa ni, da je ta zavod opora vsem kranjskim nemškim podjetjem in da ta edini vzdržuje nemštvo na Kranjskem. Skrajna potreba je že, da bi z narodno gospodarskega stališča začeli misliti obe naši stranki na to, kako stališče bi zavzeli proti temu zavodu, ki v toliki meri podpira s pomočjo vlade nemškutarstvo na Kranjskem. Presenečeni na vseh koncih naše domovine gledamo, kako dela dosledno in mirno ta zavod v sredini Slovenije nemoteno za ponemčenje našega naroda. In mi Slovenci to še podpiramo! Da, tako nesramni so postali merodajni krogi pri imenovanem zavodu, da se jim niti ne zdi časovna potreba izdajati letni zaključek tudi v slovenskem jeziku, marveč kakor tam v rajhu, samonemškem. Slovanske banke in denarni zavodi izdajajo, ako imajo le kako malo zvezo z Nemci, letne zaključke v obeh jezikih, le mi trpimo, da zavod, ki ima najmanj $\frac{5}{6}$ % slovenskih ulog, izdaja istega samonemški in to v sredini Slovenije! — Da bi imeli n. pr. Slovenci v Gradcu tak denarni zavod in bi izdali letni zaključek samoslovenski, bi ga raztrgali po časopisih, da bi bilo joj in če to ne bi zadostovalo, klicali bi vlado in vse merodajne kroge na pomoč, le mi nesložni Slovenci mirno gledamo, kako tujec ruši temelje našega gospodarskega polja in odjeda kruh domačinu. Slovenski duhovnik, ki te je rodila slovenska mati, ali te ne boli srce, ko prejmeš od tega zavoda nemški letni zaključek; ako pomisliš, da je v tem zavodu naložen denar tvojega naroda, da, še celo tvoja last! Slovenska inteligenca, kje si! Mar ne umeješ časov, da se nam je treba združiti vsem brez izjeme političnega mišljenja vsaj na gospodarskem polju, kakor so to združeni naši nasprotniki! Po naši lastni malomarnosti vživa tujec v tem zavodu najboljši kruh in merodajni krogi principijelno ne sprejmejo nobenega slovenskega kandidata v ta zavod, a mi na vse to molčimo! Nemški odpadniki nam kažejo na ta zavod ter se posmehujejo, češ, pravice hočete, a gospodarsko robujete! Slovenci! Imamo veliko denarnih zavodov lastnih, ki jih pa ne podpiramo. Duhovnik in posvetna inteligenca naj gre roko v roki v odločen boj proti našemu edinemu sovražniku ter pouči narod, kaj je njegova dolžnost, ako hoče živeti. Le v tem slučaju bomo lahko rekli, da smo kaj storili za svobodo in napredek našega naroda in boj, ki ga bijemo z našimi sovragi, nam bode veliko lažji, ko bomo gospodarsko močni stali nasproti oholemu Nemcu. **Bodimo v tem edini, odločni, nemohljivi!**

Slavnostno odkritje M. Vilharjevega spomenika v Postojni 12. avgusta t. l. Vspored: V predvečer ob 9. uri mirozov z baklado. Dne 12. avgusta: 1. Budnica. 2. Sprejem došlih gostov na kolodvoru z domačo godbo in streljanjem. 3. Ob 10. uri dopoldne zbirališče na veseličnem prostoru; ob polu 11. uri odhod na Glavni trg pred spomenik. 4. Ob 11. uri slavnostno odkritje spomenika: a) Slavnostni govor. b) Izročitev spomenika v last in varstvo trškemu oskrbništvu in županstvu. c) Slavnostna kantata: F. S. Vilhar: „V spomin Miroslava Vilharja“, pojo združena pevska društva. 5. Sprevod po

trgu do veseličnega prostora, kjer se društva razidejo. 6. Ob polu 2. obisk jame proti znižani vstopnini 1 K. 7. Ob polu 4. uri popoldne: velika ljudska veselica s petjem, godbo, zabavnimi igrami, telovadbo in plesom. Vrtljak, muzej, beneški korzo itd. Zvečer krasna električna razsvetljava. Vstopnina k ljudski veselici 40 vin. za osebo. V slučaju slabega vremena se vrši ljudska veselica v jami. Pri sprevedih in v jami svira poleg domače tudi slavna Ljubljanska društvena godba.

Kamniška podružnica slov. planinskega društva vabi k otvoritvi koč na Kamniškem sedlu, 1879 m, v nedeljo 12. avg. t. l. Vspored: 1. Predvečer kres in žarnice. 2. Drugo jutro prihod gostov na Sedlo. 3. Ob 10. uri sv. maša in blagoslovljenje koč. 4. Slavnostni pozdrav podružničnega načelnika in očit zgodovine kamniške koč. 5. Nagovor načelnika osrednjega odbora in zastopnikov podružnic. 6. Obed. 7. Izleti na Brano — Planjavo i. t. d. NB: Za živež in pijačo je skrbjeno.

Gospodarstvo.

Izrabljenje vodne moči. Vodna sila postaja od dne do dne dragocenejši faktor v narodnem gospodarstvu. Ni še dolgo od tega, ko smo pisali o porabi velikanske vodne sile Niagarskega slapu. Združili so se zdaj nekateri nemški in angleški kapitalisti, da porabijo silo Viktorinih slapov reke Zambesi v Južni Afriki za izdelovanje elektrike, ki jo hočejo napeljati v daljno porabo na zlatonošna polja in mine Transvalske.

Vodovodne naprave. Mesto Dunaj ima krasne vodovodne naprave. Iz studencev daljnega gorovja dobivajo Dunajčanje vodo. Ali vsled vedno naraščajočega mesta je nastopila v zadnjem času večasih nevarnost pomanjkanja vode. Po celém mestu so bili razglašeni opomini županstva, da je treba z vodo prav nujno štediti. Zdaj pa je pričela občina z zgradbo tretje vodovodne napeljave. 180 km daleč od mesta se nahajajo studenci, katerih voda priteče v ogromnih ceveh na Dunaj. Vodovod mora biti končan leta 1910. Samo cementa porabijo pri tem delu za nad milijon meterskih stotov.

Socialno gibanje.

17. mednarodni rudarski kongres. V minulem mesecu je zboroval v Londonu 17. rudarski kongres, kjer so se sešli tako socialistični rudarji pripadajoči mednarodni rudarski federaciji, kakor tudi člani krščanske rudarske zveze. Izmed najvažnejših sklepov naj omenjamo sklep konference, da se predloži vsem vladam zahteva po ustanovitvi državnih mest delavskega nadzornika v vsakem rudniku, dalje se je zahtevalo podržavljenje rudokopov, protestiralo se je proti vporabi žensk in otrok v podzemskih jamah in zahtevalo se je, da se določi čimprej najmanjšo mezdo, pod katero se ne sme nobenega rudarja plačevati.

Zveza tiskarskih društev za Avstrijo. Iz poročila Zveze za minulo leto posnamemo, da je štela 12.000 organiziranih stavcev in da je bilo v celi Avstriji le 870 takih, ki niso njeni člani. Skupni dohodki Zveze znašajo nad en milijon kron. Zveza podpira bolne in onemogle člane, daje potujočim denarno podporo, brezdelne podpira, plačuje pogrebne stroške umrlih članov, podpira njih sirote, posreduje delo in brani svoje ude v potrebi sodnijskim potom. Izmed drugih izdatkov je izplačala Zveza

269.803 kron	bolnišičine
189.456 „	brezposelnim
43.816 „	potnine
132.701 „	onemoglim
40.006 „	pogrebni stroškov
40.830 „	sirotam itd.

Nekatera društva Zveze so stara že nad pol stoletja. Od svojega obstanka do danes je imelo čvetero takih društev 30 milijonov prometa!